

ÉLETPÁLYA- ÉPÍTÉS

KOMPETENCIATERÜLET „B”

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM
TANÁRI ÚTMUTATÓ

12. évfolyam

A kiadvány az Educatio Kht. kompetenciafejlesztő oktatási program kerettanterve alapján készült.

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program 3.1.1. központi program (Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése a kompetencia alapú képzés és oktatás feladataira) keretében készült, a sulíNova oktatási programcsomag részeként létrejött tanulói információhordozó. A kiadvány sikeres használatához szükséges a teljes oktatási programcsomag ismerete és használata.

A teljes programcsomag elérhető: www.educatio.hu címen.

Szakmai vezető: Farkas László

Szakmai bizottság: Dr. Klein Sándor elnök, Dr. Balogh Andrásné
Dr. Krisztián Béla, Sum István, Dr. Szenes György

Szakmai lektor: Molnár Cecilia

Alkotó szerkesztő: Tóth Judit

Felelős szerkesztő: Burom Márton

©

Szerző: Tarnay Annamária

Educatio Kht. 2008

TARTALOM

- XII.B.1.1. Miről szól a cikk?
- XII.B.1.2. Képvers
- XII.B.1.3. Három megye, egy marad
- XII.B.1.4. Jellemterkép
- XII.B.1.5. Szakmák régen és ma
- XII.B.1.6. József Attila e-mailjei
- XII.B.1.7. Szobrász
- XII.B.1.8. Gyermekvilág - Felnőttvilág
- XII.B.1.9. Gyermekvilág - Felnőttvilág 2.
- XII.B.1.10. Élményeim Radnóttival
- XII.B.1.11. Kérdezzük a szerzőt!
- XII.B.1.12. Ugyanaz más nézőpontból
- XII.B.1.13. Stílusváltás
- XII.B.1.14. Illatok - Hangulatok
- XII.B.1.15. Családfa
- XII.B.1.16. Riport
- XII.B.1.17. Melyik szerző a barátod?
- XII.B.1.18. Névbarakochba

MIRŐL SZÓL A CIKK?

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Ismeretlen szöveg feldolgozása, információ rendszerezése, szűrése, lényegtömörítés
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Az avantgárd mozgalom A XX. sz. világirodalma
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Az avantgárd Magyarországon Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Információrendszerezés, asszociáció, eredetiség

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat egyik alternatívája, hogy meglévő cikkek címei helyett találjanak ki a tanulók szójátékokkal, szólásokkal kapcsolatos címeket.

A tanulók megoldásaikat felolvashatják, illetve készíthetnek faliújságot, hirdetőtáblát belőlük, akár úgy, hogy egy jelentős iskolai eseményt jellemeznek a játékos címekkel.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Dávid Imre – Páskuné Kiss Judit: *Kommunikációs képességek fejlesztése az iskolában*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1998.

WWW.HVG.HU

MODULVÁZLAT

Tevékenység	A tanulók megjósolják, hogy a címek milyen témájú újságcikket fednek, majd hasonló szójátékokat alkotnak az aktuális híreknek megfelelően.
Tanári instrukciók	A feladat ismertetése frontális munkaformában történik. A tanulók önállóan oldják meg a feladatot. A munkafüzetben található HVG-ből vett cikkcímek alapján megjósolják, hogy a cikkek miről szólhatnak. Ha készen vannak a feladattal, hasonló szójátékokat alkotnak. A feladat első részére adjunk a diákoknak 10 percet. Ha készen vannak, cseréljenek játékos címeket, és rendeljenek témát hozzájuk.
Kiemelt készségek, képességek	Információrendszerezés, asszociáció, együttműködés
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Egyéni, páros munka
Módszerek	Magyarázat, megbeszélés
Eszközök	MUNKAFÜZET 1-2. feladat

MUNKAFÜZET

1. FELADAT

A HVG című hetilap gyakran alkalmaz szójátékot a cikkek címében. Tippeljétek meg, miről szólhatnak a cikkek. Mi a szójáték a címében?

Hőstermelők:.....

Zúrkutatás:.....

A kockázat el van vetve:

Ez a sarc lesz a végső:.....

Kém over:

Viadalmenet:

Ki mint veszt:.....

Zsiványpecsenyék:

Zsák a foltját:.....

Ágyba, főbe:.....

2. FELADAT

- a) Találjatok ki hasonló szójátékokat, majd cseréljétek ki a magatokét padtársatokkal, és próbáljatok témát rendelni hozzájuk.
- b) Meglévő írásokhoz – akár hivatalos iratokhoz – keressetek játékos címeket.

☹ KÉPVERS ☺

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Információk összegzése, komplex gondolatok, érzések kifejezése A kompetenciafejlesztés az avantgárd versekben előforduló vezérmotívumokra, képvers készítésére épít.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Az avantgárd mozgalom A XX. sz. első felének magyar irodalma
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Az avantgárd Magyarországon Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Szövegalkotás, kreativitás, tömörítés, lényegkiemelés, verbalitás és vizualitás összekapcsolása

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A képversalkotás főleg a vizualitás és a verbális tartalom összekapcsolását segíti. Érdekes a gyerekekkel hétköznapi műfajokra is kipillantani. Ilyenek pl. az álláshirdetések (fejvadász cégek) tipográfiai, mérete, a kiemelések vagy a reklámokban a kép és a szöveg összeillesztése. Lehet rossz, egymáshoz nem illeszkedő képeket és szövegeket keresni a médiából.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	Képvers írása a megadott paraméterek alapján az avantgárd költők leggyakrabban használt fogalmaiból
Tanári instrukciók	A feladatot frontális munkaformában kezdjük. A tanulók önállóan oldják meg a feladatot. Kevésbé kreatív gyerekek esetében a feladatot kiadhatjuk páros munkára is. Megadott címekhez verset kell írniuk a képvers szabályai szerint. Ismertessük a tanulókkal a versírás szabályait, ismételjük át, amit a képversről tanultunk. A versek írása közben figyeljünk rá, hogy ha egy-egy gyerek elakad, segítsünk neki ötletadó gondolatokkal.
Kiemelt készségek, képességek	Érzelmek kommunikációja, empátia, szövegalkotás, gazdaságosság
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Egyéni munka, páros munka
Módszerek	Versírás, megbeszélés
Eszközök	MUNKAFÜZET 3. feladat

MUNKAFÜZET

3. FELADAT

Írjatok verset a képvers szabályai alapján az alábbi címekkel!

Cím: A természetről

Forma: virág

Cím: A szerelemről

Forma: szív

Cím: A mámor

Forma: palack

HÁROM MEGY, EGY MARAD

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A művel kapcsolatban feltett kérdések kapcsán véleményalkotás kiscsoportban, majd az elvégzett munkának, a gondolkodási folyamatok eredményének bemutatása
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Az avantgárd József Attila életpályája
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Thomas Mann: <i>Márió és a varázsló</i> Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókusza	Információrendszerezés, asszociáció, eredetiség

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A modul a vita és az érvelés technikájának gyakoroltatását szolgálja. A véleményt mindig támasszák alá a gyerekek konkrétumokkal, illetve a szövegből vett idézetekkel.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Thomas Mann: *Márió és a varázsló*. Európa Kiadó, Bp., 2005.

Istruzioni per l'uso 88 suggerimenti didattici per attività comunicative. Bonacci editore, Roma, 1994

MODULVÁZLAT

Tevékenység

A művel kapcsolatban feltett kérdések kidolgozása után a csoportok megismerkednek a többi csoport produktumával.

Tanári instrukciók

Az osztályt 4 fős csoportokra osztjuk.

A csoportok kihúzzák a kártyájukat, amely a műre feltett elgondolkodtató kérdést tartalmazza. Adjunk a tanulóknak kb. 5 percet, hogy válaszaikat kidolgozzák. Figyeljünk oda, hogy a csoportmunkában minden gyerek részt vegyen, a csoporttagok közösen gondolkodjanak és alkossanak véleményt.

A feladat elvégzése után kérjük meg a diákokat, hogy egy és négy között válasszanak maguknak egy számot.

A csoport három tagja (kettes, hármas, négyes számú diák) átül a szomszéd csoport asztalához, hogy megismerkedjék az ő munkájukkal.

Az egyes számot viselő diák azonban marad, hogy fogadja a többi csoport tagjait, és magyarázatokat fűzzön saját csoportja munkájához.

Adott idő után a társai visszatérnek, és akkor a kettes számú diák lesz a vendéglátó, míg az egyes, hármas, négyes számú elindul, hogy egy újabb csoportot látogasson meg.

A folyamat addig zajlik, amíg minden diák volt vendéglátó és látogató is, tehát a csoportok megismerkedtek egymás munkáival.

Kiemelt készségek, képességek

Véleményalkotás, érvelés, együttműködés a társakkal

Célcsoport /A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Heterogén csoport

Módszerek

Beszélgetés, vita

Eszközök

GYŰJTEMÉNY Kérdéskártyák

GYŰJTEMÉNY

Kérdéskártyák

<p>Milyen tárgyi eszközöket szerepeltet Thomas Mann Cipolla műveleinél. Miért éppen ezeket?</p>	<p>Mit gondolsz, mit jelképeznek a jelenetek helyszínei?</p>
<p>Miért szerepeltet a szerző gyerekeket a műben?</p>	<p>Mit gondolsz, Cipolla akkor is félelmetes alak lett volna, ha nem alkalmazza a hipnózis eszközét?</p>
<p>Milyen párhuzam állítható Cipolla hipnózisa és a fasizmus között?</p>	<p>Kiket és hogyan aláz meg Cipolla a műben?</p>
<p>Milyen hasonló példákat ismersz a történelemből Cipolla lélektanára?</p>	<p>Jól tette-e Mario, hogy lelőtte Cipollát?</p>

JELLEMTÉRKÉP

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A kiszolgáltatottság és a hatalom morális kérdéseinek megvitatása. A célt Cipolla jellemzése kapcsán valósítjuk meg.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	Az avantgárd József Attila életpályája
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Thomas Mann: <i>Márió és a varázsló</i> Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókusza	Fogalommeghatározás, szabad asszociáció, jellemzés szempont szerint, információrendszerezés, szerep- és pozíciómeghatározás, vita

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A tevékenységek elvégzéséhez nagy segítséget jelenthetnek az összefüggéseket szemléltető grafikai szervezők.

A **fürtábra** olyan grafikai szervező, amely gondolatok, információk, fogalmak és a közöttük teremthető kapcsolatok feltárulását mutatja egy adott téma (szó, kifejezés) vonatkozásában. Olyan eljárás, amely a tanulókat egy adott témáról való nyílt és szabad gondolkodásra bátorítja.

A **Venn-diagram** olyan grafikai szervező, amely két vagy több egymást átfedő síkidomból áll, és gondolatok szembeállítására, illetve a közöttük fellelhető átfedés, hasonlóság illusztrálására használható.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Thomas Mann: *Márió és a varázsló*. Európa Kiadó, Bp., 2005.

Ur, P.-A. Wright: *Five-Minute Activities*. Cambridge University Press, Cambridge, 1992.

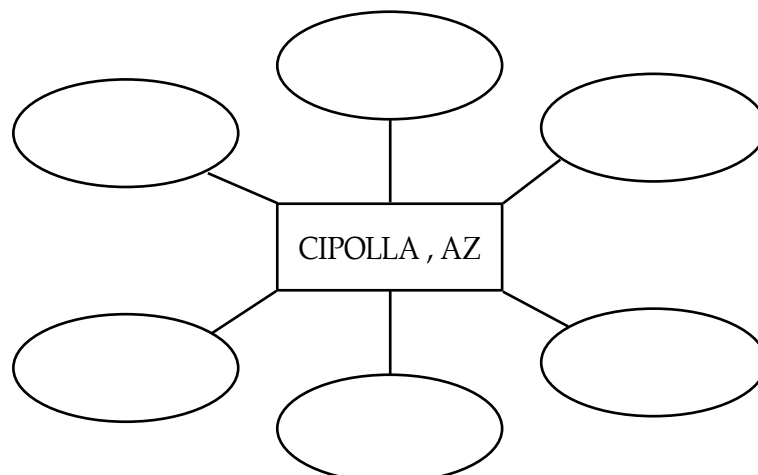
MODULVÁZLAT

Tevékenység	Fürtábra készítése, asszociációk és definíciók gyűjtése Cipolla jellemére, a fasizmus értelmezése Venn-diagram segítségével
Tanári instrukciók	<p>A feladatot frontális munkaformában kezdjük. Az osztály tanulóit párokra osztjuk. A gyerekek 3-5 percet kapnak, hogy fürtábra segítségével jellemezzék Cipollát. Hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy a jellemterkép szempontjai szerint gondolkodjanak, nem az általános jellemzés a feladat.</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Miután készen vannak, vessék össze munkájukat a párjuk munkájával. b) Venn-diagram segítségével gyűjtsék össze, hogyan gondolkodnak ők a fasizmusról, hogyan a társuk, és hogyan a szerző. c) Végezetül az összegyűjtött fogalmak, jellemzők alapján keressünk hasonló példákat irodalomból, történelemből, illetve a hétköznapiakból.
Kiemelt készségek, képességek	Fogalom meghatározás, szabad asszociáció, jellemzés szempont szerint, információrendszerezés, szerep- és pozíció meghatározás, vita
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Egyéni és páros munka
Módszerek	Fürtábra, Venn-diagram, megbeszélés
Eszközök	MUNKAFÜZET 4. feladat

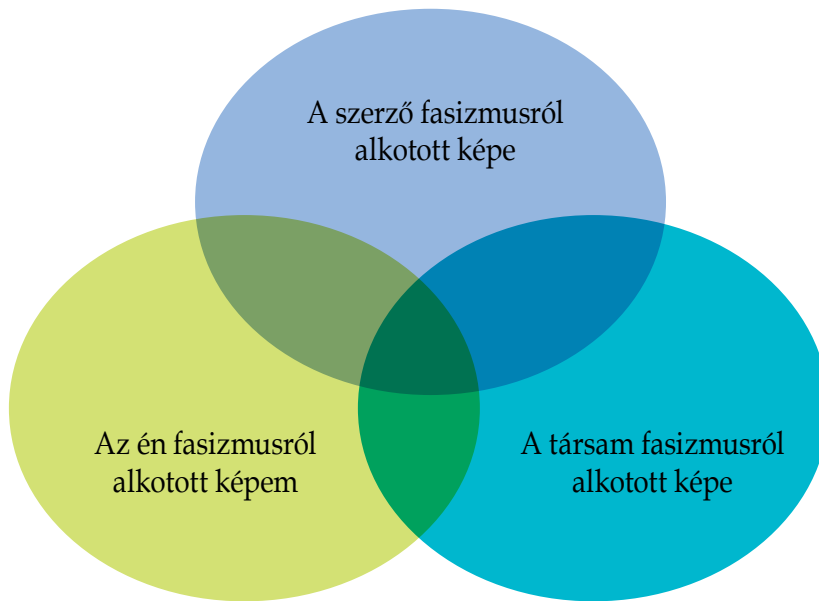
MUNKAFÜZET

4. FELADAT

a) Készíts jellemterképet Cipolláról fürtábra segítségével!

- b) A Venn-diagram segítségével beszélj meg a pároddal, hogyan jellemezte a szerző, a párod, illetve te magad a fasizmus fogalmát!

SZAKMÁK RÉGEN ÉS MA

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A modul célja a régi és a mai szakmák rendszerezése, feldolgozása. Vizsgáljuk meg, mely szakmák éltek tovább József Attila óta. Világítsunk rá a változások gyors tempójára.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. első felének világirodalma A két világháború közötti magyar irodalom
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: József Attila pályaképe Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Információgyűjtés és -rendszerezés, következtetés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat kapcsán kezdeményezzünk beszélgetést. Mit gondolnak a gyerekek, mi lehet az oka, hogy bizonyos szakmák eltűntek, mások átalakultak. Mit gondolnak, ha 50 év múlva az unokáink ugyanezt a feladatot kapják, mit fognak válaszolni, milyen szakmák, foglalkozások fognak teljesen eltűnni 50 év múlva?

TÁMOGATÓ RENDSZER

József Attila összes versei I–III. Balassi Kiadó, Bp. 2005

Andrew C. Rose: *Do it yourself!* Tankönyvkiadó, Bp. 1987.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	Gyűjtjük ki József Attila tanult műveiből a foglalkozásokat. Szakmák régen és ma
Tanári instrukciók	A feladatmegoldást frontális munkaformában kezdjük. A tanulók párokban dolgoznak. Kérjük meg a tanulókat, hogy az eddig tanult versekből, akár emlékezetük alapján, a szöveggyűjtemény segítségével gyűjtsék össze, milyen szakmákat és foglalkozásokat említ a költő. Adjunk a gyűjtőmunkára kb. 5 percet. Ellenőrizzük közösen a feladatot. Egyenként szólítsuk fel a párokat, figyeljünk oda, hogy a lehető legtöbb diák elmondhassa, milyen foglalkozásokat talált a versekben. Írjuk fel a táblára a gyűjtés eredményét. A feladat második részében kérjük meg a tanulókat, hogy a lista mellé írják oda a foglalkozások mai megfelelőit, melyek azok, amelyekről úgy gondolják, ma már teljesen eltűntek. A feladat második részét is közösen ellenőrizzük, ugyanolyan felszólító módszerrel.
Kiemelt készségek, képességek	Információgyűjtés és -rendszerezés, következtetés
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Frontális, páros munka
Módszerek	Magyarázat, megbeszélés, gyűjtés
Eszközök	Szöveggyűjtemény

MEGOLDÁS

Külvárosi éj	- éjjeliőr, rendőr, munkás, kocsmáros, szövönő
A kanász	- kanász
Ars poetica	- költő
A város peremén	- juhász, földesúr
Anyám	- mosónő
Altató	- tűzoltó, katona, juhász
Elmaradt ölelés miatt	- bányász, művész
Hazám	- földesúr, csendőr, szövölány, paraszt, altiszt, költő, ügyész, földműves

JÓZSEF ATTILA E-MAILJEI

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Rövid e-mailek írása József Attila nevében a feladatlapon szereplő személyeknek. Kreativitás és empátikus képesség fejlesztése
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. első felének világirodalma A két világháború közötti magyar irodalom
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: József Attila pályaképe Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Kreativitás, empátia, szövegalkotás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Érdeemes a gyerekekkel szóban ráhangoló „játékot”, beszélgetést kezdeményezni. Mondjunk tipikus szófordulatokat, megszólításokat, amelyeket a gyerekek próbáljanak meg szóban átalakítani József Attila korabeli stílusra.

A feladatot végeztethetjük egyénileg és csoportbontásban is, ebben az esetben minden tanuló csak egy e-mailt ír a listából rá osztott személynek.

TÁMOGATÓ RENDSZER

József Attila összes versei I–III. Balassi Kiadó, Bp. 2005

Dr. Balázs Sándor: *A pedagógiai kommunikációs képességek fejlesztésének elméleti és gyakorlati problémái.* Okker Kiadó, Bp., 2000.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	Rövid e-mailek írása József Attila nevében a feladatlapon szereplő személyeknek
Tanári instrukciók	<p>A tanulók önállóan oldják meg a feladatot. Osszuk ki a feladatlapokat, és röviden beszéljük meg, milyen hangnemben és stílusban kell megírni az e-maileket.</p> <p>Hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy egyszerre kell alkalmazniuk napjaink és József Attila korának stílusát, hangvételét, pl. a megszólításokat.</p> <p>Az e-mailek témája minden esetben a vasárnapi ebéd.</p> <p>Adjunk a szövegalkotásra 10 percet, majd ellenőrizzük a megoldásokat. Szavazzuk meg közösen, melyik levél sikerült a legjobban.</p>
Kiemelt készségek, képességek	Kreativitás, empátia, szövegalkotás
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Frontális, páros munka
Módszerek	Magyarázat, megbeszélés
Eszközök	MUNKAFÜZET 5. feladat

MUNKAFÜZET

5. FELADAT

Képzeld magad József Attila helyébe. A mai kor technikájának megfelelően természetesen e-mail formában írsz választ a vasárnapi ebédmeghívással kapcsolatosan az alábbi személyeknek. A levél tartalma tőled függ. A meghívásra adhatsz igenlő vagy elutasító választ.

- A mamának
- Juditnak
- Flórának
- Vágó Mártának
- Jolánnak

SZOBRÁSZ

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Élő szoborkompozíciók készítése József Attila verseiből
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. első felének világirodalma A két világháború közötti magyar irodalom
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: József Attila pályaképe Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Kreativitás, helyzet- és szerepfelismerés, empátia, szóbeli szövegalkotás, magyarázat

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A szoborkompozíció „kivitelezése” előtt kérjük meg a tanulókat, hogy pontosan írják le szóban, mit szeretnének, és először a szóbeli magyarázat alapján álljanak be a „szobrok”.

Az értékelésnél vegyük figyelembe, hogy a magyarázat alapján a feladatot mennyiben lehetett megvalósítani. (Információk mennyisége, sorrendezése stb.)

TÁMOGATÓ RENDSZER

József Attila összes versei I–III. Balassi Kiadó, Bp. 2005.

Istruzioni per l'uso 88 suggerimenti didattici per attività comunicative. Bonacci editore, Roma, 1994.

MODULVÁZLAT

Tevékenység

Élő szoborkompozíciók készítése József Attila verseiből

Tanári instrukciók

Osszuk az osztályt 5–6 fős csoportokra. A csoportok elosztásánál figyeljünk oda, hogy nagyon heterogén összetételűek legyenek, minden csoportban legyen kreatívabb gyerek, logikai képességekben fejlettebb tanuló stb.

A feladat elkezdése előtt beszéljük meg, milyen József Attila-verseket tanultunk. Készítsék el a tanulók előre a címkártyákat, amelyekből majd húznak.

Ismertessük a tanulókkal a feladatot.

A csoportok forgórendszerben szerepelnek. Minden csoportból egy tanuló húz címkártyát. Feladata, hogy a kártyán szereplő versből készítsen szoborkompozíciót. A csapat szobrása a többi csapatból egy-egy önként jelentkezőt kér szobornak. Minden csapatból egy tanuló lesz szobor.

A szobrász elkészíti a kompozíciót. Elmagyarázza a „szobroknak”, hová álljanak, milyen pózba, milyen arc kifejezéssel stb. Ha készen van, a saját csapatának kell kitalálni, melyik versről van szó. Ha nem találják ki, a többi csapat rabolhat. Egy perc letelte után kézfeltétellel lehet jelentkezni. Aki a leggyorsabban felteszi a kezét, az adhat először választ. Ha a válasz helytelen, abban a körben nem találgathatnak többször. A bekiabálásért pontlevonás jár.

A játékot az nyeri, aki a legtöbb pontot gyűjtötte össze.

Kiemelt készségek, képességek

Kreativitás, helyzet- és szerepfelismerés, empátia, szóbeli szövegalkotás, magyarázat

Célcsoport/A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Kiscsoportos

Módszerek

Szerepjáték

Eszközök

A tanulók, illetve a pedagógus által készített címkártyák

GYERMEKVILÁG - FELNŐTTVILÁG

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Saját élettörténetek, élmények elmesélése, különféle nézőpontokból Az élmények elmesélését Szabó Lőrinc: <i>Lóci óriás lesz</i> című verse alapján indítjuk.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A két világháború közötti magyar irodalom Radnóti Miklós lírája
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Szabó Lőrinc: <i>Lóci óriás lesz</i> Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Elemző olvasás, nézőpontváltás, érzelmek kommunikációja, empátia, asszociáció, decentráls

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat kapcsán hasonló emlékeket hívjunk elő a gyerekekből. A feladatot frontális munkában zárjuk le. A szóvivők a legérdekesebb vagy a legmulatságosabb emlékekről beszámolhatnak. Az értékelésnél érdemes kitérni arra, hogy meg lehetett-e állapítani a beszélő nézőpontját. Ha nem, akkor elemezzük az okát.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Szabó Lőrinc összegyűjtött versei. Osiris Klasszikusok, Bp., 2003

Istruzioni per l'uso 88 suggerimenti didattici per attività comunicative. Bonacci editore, Roma, 1994.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	Metaforák, költői képek gyűjtése a vers kapcsán, és csoportosításuk. Gyermekkor történetek elmesélése, különféle nézőpontokból
Tanári instrukciók	A feladatot frontális munkaformában indítjuk, majd a tanulók hármas csoportban oldják meg a feladatot. A gyerekek feladata, hogy a versben szereplő történet alapján meséljenek saját élményeket a húzott kártyának megfelelően. A feladatkártyák kihúzása után adjunk a gyerekeknek néhány perc gondolkodási időt. A csoportból a másik két tanuló feladata, hogy kitalálja, melyik nézőpont szerint mesél a társuk. A feladat megoldása során forgórendszerben jelezzük, ha a mesélőnek lejárt az ideje, és a következőn a sor. Minden gyerek kapjon szót és mondja el az érzéseit.
Kiemelt készségek, képességek	Elemző olvasás, nézőpontváltás, érzelmek kommunikációja, empátia, asszociáció, decentráálás
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Kiscsoportos munka
Módszerek	Mesélés, beszélgetés
Eszközök	MUNKAFÜZET 6. feladat GYŰJTEMÉNY Feladatkártyák

MUNKAFÜZET

6. FELADAT

Olvasd el a verset, majd húzz egyet a feladatkártyák közül, és a kártyán szereplő instrukciónak megfelelően meséld el egy gyerekkori élményedet!

Szabó Lőrinc: Lóci óriás lesz

Veszekedtem a kisfiammal,
mint törpével egy óriás:
– Lóci, ne kalapáld a bútort!
Lóci, hova mégy, mit csinálsz?
Jössz le rögtön a gázrezsóról?
Ide az olló! Nem szabad!
Rettenetes, megint ledobtad
az erkélyről a mozsarat!

Hiába szidtam, fenyegettem,
nem is hederített reám;
lépcsőnek használta a könyves
polcokat egész délután,
a kaktusz bimbait lenyírta
és felboncolta a babát.
Most nagyobb vagyok, mint te! – mondta
s az asztal tetejére állt.

Nem bírtam vele, tönkrenyűzött,
de azért tetszett a kicsi,
s végül, hogy megrakni ne kelljen,
leültem hozzá játszani.
Leguggoltam s az óriásból
negyedórára törpe lett.
(Mi lenne, gondoltam, ha mindig
lent volnál, ahol a gyerek?)

És ahogy én lekuporodtam,
úgy kelt fel rögtön a világ:
tornyok jártak-keltek körülöttem
és minden láb volt, csupa láb,
és megnőtt a magas, a messze,
és csak a padló volt enyém,
mint nyomorult kis rab mozogtam
a szoba börtönfenekén.

És ijesztő volt odalentről,
hogy olyan nagyok a nagyok,
hogy mindent tudnak és erősek
s én gyöngé és kicsi vagyok.
Minden lenézett, megalázott,
és hórihorgas vágy emelt
– föl! föl! – mint az első hajóst, ki
az egek felé szárnyra kelt.

És lassan elfutott a mérge,
hogy mégse szállok, nem nővök;
feszengtem, mint kis, észre sem vett
bomba a nagy falak között;
tenni akartam, bosszút állni,
megmutatni, hogy mit tudok.
Negyedóra – és már gyűlöltem
mindenkit, aki elnyomott.

Gyűlöltem, óh hogy meggyűlöltem!...
És ekkor zsupsz, egy pillanat:
Lóci lerántotta az abroszt
s már iszkolt, tudva, hogy kikap.
Felugrottam: Te kölyök! – Aztán:
No, ne félj – mondtam csendesen.
S magasra emeltem szegénykét,
hogy nagy, hogy óriás legyen.

GYŰJTEMÉNY

Idézd fel egy gyerekkori élményedet!

Képzeld magad az akkori önmagad helyébe,
és meséld el a történetet gyerekszemmel!

Idézd fel egy gyerekkori élményedet!

Képzeld el, hogy már neked is gyermekeid
vannak, és meséld el a történetet
leendő gyerekeidnek!

Idézd fel egy gyerekkori élményedet!

A vers mintájára meséld el a történetet egy
képzelt kisgyerekről.

GYERMEKVILÁG - FELNŐTTVILÁG 2.

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A gyermekversekben rejlő felnőtt tartalmak megke- resése és értelmezése Weöres Sándor gyermekverse- iben
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. második felének magyar irodalma Pilinszky János lírája
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Weöres Sándor gyermekversei Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Érzelmek kommunikációja, empátia, decentrálás, sze- repfelismerés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Weöres Sándor: *Bóbita*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 2007.

Istruzioni per l'uso 88 suggerimenti didattici per attività comunicative. Bonacci editore, Roma, 1994.

MODULVÁZLAT

Tevékenység

Metaforák, költői képek gyűjtése Weöres Sándor gyermekverseiben. A rejtett tartalmak értelmezése

Tanári instrukciók

A feladatot frontális munkaformában kezdjük. A tanulók 5–6 fős csoportban oldják meg a feladatot.

A gyerekek feladata, hogy megtalálják és értelmezzék a versekben rejlő mögöttes tartalmakat. Melyek azok a gondolatok, amelyek „gyermekköntösben” felnőtteknek szólnak.

A feladatban szereplő verseket feloszthatjuk a csoportok között, vagy dolgozhat minden csoport valamennyi verssel. A munkafüzetben szereplő versek csak példák, választhatunk egyéb, már tanult verset is, a feladat bármelyik Weöres Sándor gyermekversre alkalmazható. Adjunk a megoldásra

5–8 percet, majd beszéljük meg közösen, melyik csoport milyen eredményt kapott.

Figyeljünk rá, hogy minden gyerek kapjon szót, és mondja el az érzéseit.

Kiemelt készségek, képességek

Érzelmek kommunikációja, empátia, decentrálás, szerepfelismerés

Célcsoport /A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Kiscsoportos munka

Módszerek

Mesélés, beszélgetés

Eszközök

MUNKAFÜZET 7. feladat

MUNKAFÜZET

7. FELADAT

Olvasd el a verseket! Állapítsd meg, melyek azok a gondolatok, amelyek csak látszólag szólnak a gyerekekhez, valójában a felnőtteknek íródtak!

Weöres Sándor: A tündér

Bóbita Bóbita táncol,
körben az angyalok ülnek,
béka-hadak fuvoláznak,
sáska-hadak hegedülnek.

Bóbita Bóbita álmos,
elpihen őszi levélen,
két csiga őrzi az álmát,
szunnyad az ág sűrűjében.

Bóbita Bóbita játszik,
szárnyat ígéz a malacra,
ráül, ígér neki csókot,
röpteti és kikacagja.
Bóbita Bóbita épít,
hajnali köd-fal a vára,
termeiben sok a vendég,
törpe-király fia-lánya.

Weöres Sándor: Buba éneke

Ó ha cinke volnék,
útra kelnék,
hőmpölygő sugárban
énekelnék -
minden este
morzsára, buzára
visszaszállnék
anyám ablakára.

Ó ha szellő volnék,
mindig fújnék,
minden bő kabátba
belebújnék -
nyári éjen,
fehér holdsütésben
elcsitulnék
jó anyám ölében.

Ó ha csillag volnék
kerek égen,
csorogna a földre
sárga fényem -
jaj, de onnan
vissza sose járnék,
anyám nélkül
mindig sírdogálnék.

ÉLMÉNYEIM RADNÓTIVAL

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Az előzetes ismeretek aktivizálása, az információk új szempontú aktivizálása. Személyes élmények hétköznapi nyelven történő elmesélése Radnóti munkásságával kapcsolatban. A feladat másik célja, hogy az előzetes tudás aktivizálásával hidat képezzen a már olvasott és a tananyagban olvasandó Radnóti-szövegek között, lehetővé tegye a már megismert művek integrálását a pályaképbe.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	József Attila pályaképe A XX. sz. magyar irodalma
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Radnóti Miklós Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Memória, asszociáció, információk új szempontú csoportosítása

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A néhány perces egyéni gondolkodás után tartunk néhány perces rövid megbeszélést. Figyeljünk rá, hogy több vélemény is szót kapjon, szólítsuk fel a csendesebb gyerekeket is.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Radnóti Miklós: *Összegyűjtött versei és versfordításai*. Osiris kiadó, Bp., 2003

Dávid Imre – Páskuné Kiss Judit: *Kommunikációs képességek fejlesztése az iskolában*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1998.

MODULVÁZLAT

Tevékenység

A tanulók kitöltik a feladatlapon található szemponttáblázatot és személyes élményeikről beszélnek Radnóti műveivel és a szerzővel kapcsolatban.

Tanári instrukciók

A feladat ismertetése frontális munkaformában történik. Kérjük meg a tanulókat, hogy gondolkodjanak el Radnóti Miklós művein és a személyes élményeiken az olvasott művek kapcsán. Egyrészt fontos, hogy ne törekedjünk teljességre, hiszen az olvasói tapasztalat és az ezzel összefüggő tudás „előhívhatósága” a tanulóknál különböző. A cél, hogy a diákok elkezdenek gondolkodni a témáról, kutassanak emlékezetükben és igyekezzenek mozgósítani a már meglévő tudásukat.

A tanulók a feladat második felében párokban dolgoznak. Kérjük meg őket, hogy meséljék el egymásnak élményeiket, hasonlítsák össze a kitöltött szemponttáblázatok.

Kiemelt készségek, képességek

Memória, asszociáció, információk új szempontú csoportosítása

Célcsoport /A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Egyéni és páros munka

Módszerek

Magyarázat, megbeszélés

Eszközök

MUNKAFÜZET 8. feladat

MUNKAFÜZET

8. FELADAT

Töltsd ki a szemponttáblázatot!

- Az alábbi táblázat segítségével gyűjtsd össze címszavakban, mi mindent tudsz már Radnóti Miklósról, továbbá a művek címét, amelyeket olvastál Radnóti Miklóstól!
- A közös megbeszéléskor más színű tollat használva egészítsd ki a táblázatot az osztálytársaid tudásával!

Amit a szerzőről tudok	Művek, amelyeket olvastam	Problémák, kérdések, amelyekkel az olvasott művekben találkoztam

KÉRDEZZÜK A SZERZŐT!

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Problémamegfogalmazás, véleményalkotás, kérdésfeltevés a művel kapcsolatban. A gondolkodási folyamat eredményének bemutatása
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. magyar irodalma Kortárs magyar irodalom
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i> Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Problémamegfogalmazás, véleményalkotás, érvelés, indoklás, együttműködés a társakkal

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat megoldása során ügyeljünk arra, hogy a gyerekek a problémák megfogalmazását és azonosítását, valamint a kérdések megalkotását mindig támasszák alá a műből vett szövegszerű idézetekkel. „Miből következettél erre?”

TÁMOGATÓ RENDSZER

Ottlik Géza: *Iskola a határon*. Magvető Könyvkiadó, Bp., 2001.

Istruzioni per l'uso 88 suggerimenti didattici per attività comunicative. Bonacci editore, Roma, 1994.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	Problémák megfogalmazása az olvasott szövegrésszel kapcsolatban. Háttérinformációk előhívása
Tanári instrukciók	<p>Az olvasandó szöveget 2–4 szakaszra bontjuk. Minden elolvasott szakasz végén kérjük meg a diákokat, hogy fogalmazzanak meg problémákat, kérdéseket az olvasott szövegrésszel kapcsolatban, és próbálják a feltett kérdéseket megválaszolni.</p> <p>A szerző, azaz a válaszadó szerepét is az olvasók töltik be.</p> <p>Osszuk az osztályt két részre, az egyik csoport játssza a szerző a másik az olvasó szerepét.</p> <p>Hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy a feltett kérdések nem lehetnek ténykérdések, a szöveg elmélyültebb vizsgálata a cél. Ha a diákoknak nincs ötlete, tegyünk mi a kérdéseket, készítsük gondolkodásra a tanulókat.</p>
Kiemelt készségek, képességek	Problémamegfogalmazás, véleményalkotás, érvelés, indoklás együttműködés a társakkal
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Heterogén csoport
Módszerek	Beszélgetés, vita
Eszközök	GYŰJTEMÉNY

OTTLIK GÉZA: ISKOLA A HATÁRON
(RÉSZLET)

3.

Én is rendesen megettem a sajtos metéltet, nemcsak Czakó. Kénytelen vagyok megszakítani M. kéziratát. Vagyis Medve Gáborét, hiszen már úgyis elárultam a nevét. Persze lehetséges, hogy nem egészen önmagáról beszél, amikor M.-nek nevezi, harmadik személyben, a főszereplőjét. Szebek Miklós magyarázta egyszer nekem, hogy a regényírók milyen bonyolult módon kotyvasztják össze hőseiket önmagukból és még egy csomó más, eleven vagy holt ismerősükből. Én azonban nem vagyok regényíró, hanem festő, és csak a magam módján tudom kiegészíteni és kikerekíteni Medve kéziratát. Ezért vagyok kénytelen megszakítani itt, és közbeszúrni egyet-mást. Nem jó az arckép.

Akárkit is akart ábrázolni ezzel az M.-mel, én csak önarcképnek tudom felfogni, és ebben az értelemben fogom kijavítani ezentúl is. Lehet, hogy parlagi módon belekontárkodom a művébe, de hát azt írta, hogy csináljak vele, amit akarok. Márpedig az én festőszememnek nagyon hűtlen ez a portré.

Ugyanis leginkább csak ő volt, Medve Gábor volt az, aki piszkálgatta az ételt. Már az ebédnél is finnyásan turkált benne, a felét otthagya. Azt sem mondhatnám, hogy derűs érdeklődéssel nézegette a színes kis reprodukciókat a falon, a „Tulp tanár anatómiájá”-t, a rajzokat, mi mindent. Vagy hogy élvezte a hely érdekes újszerűségét. Körül sem nézett jóformán, legfeljebb kikönyökölt az ablakba. Délelőtt, a felvételi vizsga befejeztével az egyik földszinti szobában el kellett vonulnunk egy orvosezredes előtt, anyaszült meztelenül. Az orvos ránk pislogott csipetítője mögül, megnézte a torkunkat; egy két részre osztott fagtartóból kivett egy kávéskanalat, a nyelével lenyomta az eléje lépő fiú nyelvét, aztán a kanalat visszadobta a tartó másik rekeszébe. Mindnyájan szégyelljük magunkat így teljesen meztelenül; a szép Tóth Tibornak belepirult a füle; Eynatten Vincére kétszer is rá kellett szólnia az egészségügyi altisztnek, aki az orvost kísérte, hogy no, gyerünk, tolja már le az alsónadrágját; ahogy ott topogtunk mezítláb a piszkos padlón, ami még külön bántotta az embert, ahogy ott facsargattuk kínosan a könyökünket, vagy takargattuk sovány kis ágyékunkat, valamennyien éreztük a kiszolgáltatottság gyalázatát; de Medve Gábor valósággal merevgörcsöt kapott ettől az egésztől, és utána teljesen megnémult.

Fent, a rajzterem előtt, ahol a ruhakiosztásra várakoztunk, megszólítottam. Igazán barátságosan mondtam neki valamit, de foghegyről válaszolt csak, és elfordult. Valahogyan a szeme barnasága tetszett nekem, bizalommal töltött el. No, gondoltam, hát ha ilyen pökhendi, ha ilyen gögös és beképzelt, hogy még beszélgetni is röstell velem, akkor maradjon magának. Majd megjön holnap a többiekkel Halász Petár, az én legjobb barátom.

Nem is bántam, amikor nagy sokára beszélítettak bennünket a ruharaktárba, nem is nagyon bántam, hogy ráförmedtek Medve Gáborra. Az egyik asztalnál sietősen kezünkbe nyomtak egy csomó fehérneműt; aztán egy másik altiszt intett az embernek, „Álljon ide!”, kutyafuttában megnézte a sorra kerülő fiút, s hátramorgott egy számot. Ruhadarabok repültek a hosszú asztalra, s egykettő, lóhalálában át kellett venni valamennyit. Medvének úgy tele lett a keze, karja, válla, hogy amikor végül egy pár bakancs repült feléje, azt már sehogyan sem tudta elkapni. Vagy talán nem is akarta, mert a talpát kellett volna megfognia, s ehhez túl kényeskedő volt. Pillanatnyi szünet támadt, az egész adogatás, dobálás, kapkodás szélesebb üteme elakadt. Az asztal mögött működő negyedévesek közül ketten felegyenesedtek, s nézték Medve Gábort. Az altiszt is felegyenesedett, és csipőre tett kézzel nézte a fiút. Valami gorombát akart mondani, de aztán inkább jóindulatúan csak rámordult:

– No! No!

Medve végre megértette, hogy itt senki sem fog segíteni neki; odébb rugdalta hát a bakancsát, hogy ne legyen útban.

– Állat! – mondta az egyik zsávolyruhás negyedéves kurta nevetéssel, és visszahajolt a nadrág- és zubbonyhalmokhoz.

Én már észrevettem, hogy itt mindnyájunkkal olyan hangon s olyan hangsúllyal beszélnek, mintha a világ hülyéi lennénk, kétbalkezes, ügyefogyott, bamba tökfilkók. Medve azonban zavarba jött ettől, szinte pánikot kapott, és tényleg ügyetlenkedni kezdett rögtön. Láttam rajta, hogy őt is éppen ez bántja, ez a félreértés: kipellengérezik mint mulya élhetetlent, holott ő egészen normális ember. Láttam rajta, hogy bánkodik, de nem sajnáltam. Haragudtam rá előbbi felfuvalkodottságáért.

Vacsora után a hálóteremben Bognár tiszthelyettes lepedőket és párnahuzatokat osztott ki. Előbb mindenkit a helyére parancsolt, aztán egy papírról neveket kezdett felolvasni. Vesztemre velem kezdte:

- Both Benedek!

Valahogy így mondta: „Bót-h Bánedék.”

- Jelen - mondtam, ahogy az iskolában tanultuk.

Bognár leeresztette a papírt, és káromkodott egy sort. Erős dunántúli kiejtéssel beszélt. Megmagyarázta, hogy mit kell tenni, ha valakit a nevéen szólítanak, aztán újrakezdte a névsort.

- Both Benedek.

- Parancs - mondtam kissé kényszeredetten, miközben felemeltem és visszahúztam a jobb karomat, ahogy Bognár kioktatott. Valahogyan vigyázzba is kellett volna állni hozzá, de éreztem, hogy nem sikerült eléggé a dolog. Mindenestől, kissé szégyelltem csinálni, őszintén szólva.

- Czakó!

- Parancs! - kiáltotta Czakó harsányan, s ő bezzeg erélyesen lökte ki karját a levegőbe és vissza.

Furcsán hatott ez a lelkes kiáltás, úgyhogy valamennyien önkéntelenül feléje fordultunk, holott már tudtuk, hogy nem szabad mocorogni, nézelődni. A tiszthelyettes azonban csak Eynattenre ripakodott rá.

- Ne forgasd a fejed, Eynatten!

A nevét persze kicsavarta, de meglepetés volt, hogy tegezte. Hamarosan kiderült, hogy ez csak amolyan költői tegezés, mert hozzátette rögtön:

- Sétafikálni van esze, de ezt még nem bírta megtanulni!

Halkan kezdte, s minden szótaggal feljebb hágott a hangja. A végét már üvöltötte, érthetetlen gyalázkodással zárva le a témát, „szerencsétlen” vagy hasonló, illetve csúnyább szóval, melyet hadarva ordított, aztán átmenet nélkül lecsillapodva, természetes hangon folytatta a nevek olvasását:

- Formes - aztán:

- Medve.

- Orbán.

- Tóth.

Parancs, parancs, parancs, mondták, s Bognár csak Tóth Tiborra nézett fel a végén. Kiosztotta az ágy-neműt.

Azt gyakoroltuk, hogyan kell bevetni az ágyat. Tökéletesen egyformára kellett volna sikerülniök, de a dolog nem nagyon ment. Bognár végtelen türelemmel újra meg újra szétdobatta velünk az ágyat. Még Czakó munkájával sem volt megelégedve. Nem sikerült egyformára ágyaznunk.

De máskülönben is, azt vettem észre, hogy sajnálatos módon valahogyan mi magunk sem voltunk elég egyformák, még ha ugyanazt csináltuk is, ugyanabban az öltözetben. Ahányan voltunk, annyiféleképpen állt rajtunk az egyenruha. Czakó katonásan akart festeni a rézgombos, fekete zubbonyban, de a nadrágja túl hosszú volt, és harmonikaszerűen ráfeküdt a bakancsára. A lányos arcú Tóth Tibornak szerencséje volt, úgy látszik, mert olyan jól illett rá a zubbony, nadrág, mintha rászabták volna. Eynatten a bő gallérjában úgy festett, mintha egy hordóban fuldokolna, melyben sem elmerülni nem tud, sem ki-mászni nem képes belőle. Formes Attilának szintén kiállt a gallérjából a nyakszegélye két csücske, mint Orbánnak, mégsem hasonlított a süteményt majszoló, puha fiúhoz egy szikrát sem.

Medve Gábor elég semlegesen viselte az egyenruhát. Bár az ő zubbonyának, nadrágjának és sapkájának is megvoltak a jellegzetes egyéni sutaságai - vállánál a posztó buggyot vetett, nadrágja a térdénél feszült, az ülepén lógott kissé, sapkája majdnem egyenes vonalban simult a homlokára, az enyhe tompa szögű vé betű forma helyett -, mégsem hatott nevetségesnek benne. Valahogyan nem jellemezte őt,

hogy milyen ruha van rajta; mintha neki is mindegy lett volna, s mintha figyelő dióbarna szeme egymagában olyan döntő és teljes képet adna külsejéről, hogy minden egyéb benyomás nyomban semmivé válik ehhez mérve. Álmosnak látszott, ahogy ott küszködtünk az ágyazás tudományával. Az unalom, Bognár tiszthelyettes zajos hangjának és jámbor földművesarcának egyhangúsága engem is kifárasztott; meg is értettem volna tehát, hogy Medve elálmosodott; a kéziratában azonban mást mond.

4.

„M. ugyan álmos volt, s mégis olyan éber, mint még soha. Fiatal állat, ha új helyre kerül, kutya- vagy macskakölyök viselkedik ilyen rendkívül tartózkodóan s ilyen indokolatlan, túlzott óvatossággal. M. mélységes gyanakvással figyelte új környezetét, szimatolt, és valóban, leginkább a szagok, az új, idegen szagok figyelmeztették a hely baljós különösségére; ilyen szagú dolgok között, gondolta, nem a rendes, szabályos sorsú emberek élnek, holott ő természetesen a rendes, szabályos emberek közé sorolta magát. A folyosók, a deszkapadló, a Bognár nevű tiszthelyettes és a hegyi levegő szagán kívül önmagán is érezte az idegen szagot, az egyforma, fekete posztóruhák szagát.

Nagyon jól tudta persze, hogy milyen túlzott és indokolatlan ez a kölyökkutyához illő gyávasága. A lehangoló gorombaságok s apróbb sérelmek, amik érték, kissé bántották ugyan, de egykettőre túltette magát egyéni bajain, csakúgy, mint a többiekkel megesett méltatlanságokon, mert megértette, hogy mindez alapjában véve csak megtisztelő és felemelő rájuk nézve. Itt felnőttek tekintik őket, s ha nyers férfiasággal bánnak velük, hát el kell viselni a dolog kellemetlen részét is, mert a játék sokkal valódibb és sokkal izgalmasabb a sokszor képmutató, pipogya, álszent civil világnál, amelyben eddig éltek, s amelyben egyébként ráadásul szintén akadt már dolga goromba tanárral, tanítóval, házmesterrel.

Egyszóval, jóllehet néhányszor el-elszontyolodott M. a nap folyamán, tulajdonképpen nem látott okot aggodalomra. Mindent egybevetve, csupán egy komoly baj volt itt, és ez este derült ki. Az árnyékszéktől nagyon undorodott. Az olajos kátránnyal bekent faldarab tövében a lefolyó nem működött tökéletesen, s a tágas helyiség kőpadlója imitt-amott mindig csúszós volt. A három fülke pedig olyan mocskosnak és utálatosnak hatott, hogy M. keserves tépelődés után végül is dolgavégezetlenül visszafordult. Nem bírta rászánni magát, hogy leüljön a deszkára; s ha arra gondolt, hogy ezentúl mindig ezt kell majd használnia, el sem tudta képzelni, mi lesz vele.

De mire visszacsoszogott ormóttan kincstári papucsában a hálóterembe, ezt is elfelejtette. Álmos volt; a szomszédja, Czakó élénken fecsegett neki, nyájas és bőbeszédű fiú volt, s folyton vígan hunyorgatott, kacsingatott rá beszéd közben, mint akik pompásan értik egymást, pedig láthatta, hogy M. alig figyel oda. A szalmazsákos ágy hűvös volt, és nagyon jóleső. Bognár tiszthelyettes kiabált valamit, eloltották a lámpákat, csak két halvány fényű éjszakai lámpa maradt égve a mennyezeten, a nyitott ablakokon beáradt a csillagos éjszaka és a lassú, bánatos kúrtszó odalentről. Mire elfújták a takarodót, Czakó már aludt. M. állára húzta a pokrócot. Hűvös volt az este. Kényelmesen befészkelte magát, jobb oldalára fordulva, ahogy mindig aludni szokott. A szeme már előbb leragadt, s most kezdte kikapcsolni gépiesen tudatának különböző élességű fényszóróit. Már hét reflektort eloltott az agyában, s akkor vette észre meghökkenve, hogy még mindig nappali világosság van a fejében: teljesen éber.

Nem tudta pontosan, hogy mire gondol, mert nem figyelt rá, kikapcsolt már minden figyelmet a fejében; csak azt tudta, hogy teljesen ébren van, és hogy jár tovább az esze. Így hevert az ágyában sokáig; egyszer, talán órák múlva, vonatfütyülést hallott messziről; aztán valahára mégiscsak elaludt.”

UGYANAZ MÁS NÉZŐPONTBÓL

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A különféle nézőpontok közötti különbségek vizsgálata, rövid leírás készítése különféle nézőpontokból
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. magyar irodalma Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i>
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Örkény: <i>Egypercesek</i> Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Decentrálás, információrendszerezés, asszociáció, képzelőerő, reflektálás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

Az elkészült fogalmazások után beszéljünk a gyerekekkel, milyen élmények inspirálták a különböző nézőpontokból alkotott szövegeket. Meséljenek élményeket arról, hogyan változott a viszonyuk, pl. egy helyszínnel kapcsolatban, az ott megélt történetek kapcsán. Pl. először rideg volt, aztán valami történt, és kedves helyé változott.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Örkény István: *Egyperces novellák*. Új Palatinus Könyvesház, Bp., 2004.

Dávid Imre – Páskuné Kiss Judit: *Kommunikációs képességek fejlesztése az iskolában*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1998.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	A tanulók megvizsgálják az Örkeny-idézetet a nézőpontok szerint, majd leírásokat készítenek a megadott szempontok alapján.
Tanári instrukciók	<p>A feladat ismertetése frontális munkaformában történik.</p> <p>A tanulók önállóan oldják meg a feladatot. A feladat első részében olvassák el a szöveget, és válaszoljanak a kérdésekre. Adjunk a megoldásra kb. 5 percet, majd ellenőrizzük közösen ezt a részt. Szólítsunk fel a diákokat vagy kérjünk önként jelentkezőket a megoldás felolvasására.</p> <p>Az ellenőrzés után ismertessük a diákokkal a feladat második részét. Készítsenek rövid leírást az osztálytermükről a munkafüzetben megadott szempontok alapján. A feladatra adjunk kb. 8-10 percet.</p> <p>Ha minden tanuló elkészült, hallgassuk meg a leírásokat. Kérjünk önként jelentkezőket a fogalmazások felolvasására.</p>
Kiemelt készségek, képességek	Decentrálás, információrendszerezés, asszociáció, képzelőerő, reflektálás
Célcsoport/A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Egyéni, frontális
Módszerek	Magyarázat, megbeszélés
Eszközök	MUNKAFÜZET 9. feladat

MUNKAFÜZET

9. FELADAT

Olvasd el figyelmesen az alábbi részletet és válaszolj a kérdésekre!

Örkeny István: Kettős öröm
In memoriam Karinthi Frigyes

A)
 HORGÁSZOK LAPJA

Örömmel közöljük sporttársainkkal, hogy a Budapesti Sütőipari Vállalat keszegezéshez való tarhonyát hozott forgalomba. Ez az új és nagy jelentőségű találmány tízdekás zacskókban minden üzletben kapható.

Elkészítése, a horgászfeleségek nagy öröme, igen egyszerű. Forró vízbe dobva öt percre kell főzni, majd leszűrni. A főzés után kb. másfél órával éri el teljes rugalmasságát, aminek jóvoltából a horgon négy-öt óráig is kitart, és keszegezéshez garantált sikerrel alkalmazható.

B)
 KESZEGEK LAPJA

Örömmel tudatjuk t. olvasóinkkal, hogy a Budapesti Sütőipari Vállalat – melynek emlékezetes „horgászgaluskája” már sokunknak öröme szolgált – most újabb tésztát hozott forgalomba.

4 ÉLETPÁLYA-ÉPÍTÉS „B” 12. ÉVFOLYAM – MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Ezt a tésztát „tarhonyának” hívják, és elődjénél jóval hozzáférhetőbb. Ha csöndes a víz, négy-öt óra hosszat is megmarad a horgon, tehát nincs okunk sietségre, kapkodásra.

Keszegek figyelem! Ne húzódozzunk, ne féljünk az újtól! A horgásztarhonya ízletes, tápláló, vitamindús! Fogyasszuk egészséggel!

a) Milyen nézőpontból szól a beszélő? Húzd alá a helyes választ, és indokold a megfelelő szövegrészlettel!

Külső vagy belső.....

Tárgyilagos vagy személyes

Magánemberként vagy a közösség nevében.....

b) Miért *In memoriam Karinthly* az idézet alcíme?

.....

.....

.....
Készíts rövid leírást az osztálytermedről!

- a) saját nevedben
- b) egy idegen ember nevében
- c) tárgyilagosan
- d) személyes attitűddel

STÍLUSVÁLTÁS

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Decentrálás és kommunikációs stratégiaváltás gyakorlása. A stílusjegyek azonosítása, a jellemző, lényegi stílusjegyek kiválasztása és megváltoztatása
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. magyar irodalma Ottlik Géza: <i>Iskola a határon</i>
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Örkeny: <i>Egypercesek</i> Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Decentrálás, információrendszerezés, asszociáció, képzelőerő, reflektálás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A tanulók önállóan oldják meg a feladatot. Kevésbé kreatív gyerekek esetében a feladatot kiadhatjuk páros munkára is. Adjunk a szöveg átírására kb. 10 percet.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Jókai Mór: *Egy magyar nábob*. Akkord Kiadó, Bp., 2006.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	A megadott idézet átírása Garcia Marquez stílusában
Tanári instrukciók	A feladatot frontális munkaformában kezdjük. A munka elkezdése előtt ismételjük át röviden – kulcsszavak említésével –, mit tanultunk Garcia Marquez stílusáról, mely kifejezőeszközöket használ leggyakrabban a szerző.
	Ellenőrizzük a megoldásokat, kérjünk önként jelentkezőket, hogy olvassák fel, amit írtak. Hallgassunk meg kb. 4-5 verziót. Beszéljük meg közösen, melyik átírást tartják a diákok a legjobbnak.
Kiemelt készségek, képességek	Problémafelismerés, problémaazonosítás, kommunikációs stratégiaváltás, helyzethez való alkalmazkodás
Célcsoport/A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Egyéni munka, páros munka
Módszerek	Szövegírás, megbeszélés
Eszközök	MUNKAFÜZET 10. feladat

MUNKAFÜZET

10. FELADAT

Az alábbi idézet Jókai Mór *Egy magyar nábob* című művéből való. Írd át az idézetet Garcia Marquez stílusában!

„Szétozslottak a tekintetes karok és rendek, vége volt az országgyűlésnek, a jurátusok fekete atilláikkal és csörömpölő kardjaikkal, a honatyák aranyzinóros, hattyúprémes mentéikkel, az úri előfogatok divatos delnőikkel egyszerre eltűntek a népes utcákról; a házak ajtain kiadó szállások szomorú hirdetményei lőnek olvashatók, a kereskedők visszarendelék nagy reményre készült divatkelméiket, a kávéházak kongtak az ürességtől, úgy látszván meg bennök azon néhány bennszülött és bennvénuilt törzsvendég, mint mikor falevél hulltával ottmaradt a fákon a mindig zöld fagyöngy; csendes volt már a város, bátran ki lehetett jönni az utcára, nem kellett félni az embernek, hogy ott valami hintó elgázolja, vagy a járókelők a sárba taszítják; éjjel nem verte fel a jámbor alvókat a nyughatatlan fiatalság danája, kik tízen-húszan széltében karonfogva mentek végig az utcán, elfogva azt az egyik szélétől a másikig, s valamennyi háznál sorba mind meghúzták a csengettyűket, megverték az ablakokat; nem kellett többé annyit ügyelni a fiatal leányokra, hogy ne üljenek mindig az ablakban; nem kellett többé remegni, hogy valami fáklyászene alkalmával fel találják gyújtani a várost; egyszóval: Pozsony ismét visszavette szokott csendes, békességes alakját, s a líceumi és akadémiai ifjak kezdtek ismét háttérbe szorított reputációjukhoz jutni.”

ILLATOK - HANGULATOK

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A helyzetet, az érzelmeket befolyásoló tényezők felismerése és azonosítása Garcia Marquez művei alapján
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. második felének világirodalma Bohumil Hrabal művei
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Garcia Marquez Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Kreativitás, érzelmek kommunikációja, asszociáció, emlékezet

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladatot frontális munkaformában kezdjük. A munka elkezdése előtt ismételjük át röviden, kulcsszavak említésével, mit tanultunk Garcia Marquez stílusáról, hol és miért olyan fontosak az illatok a szerző műveiben.

MODULVÁZLAT

Tevékenység

Tanári instrukciók

Illatfelismerés és asszociációk gyűjtése az illatokhoz

A feladat jelentős tanári előkészületet igényel.

Vigyünk az osztályba kis üvegcsékben vagy a célnak megfelelő edényben, egy tálcára helyezve, kb. 10 féle illatot. A megadott lista kiindulópont, de vihetünk más illatokat is.

- Vanília
- Bors
- Szegfűszeg
- Fenyő
- Púder
- Kamilla
- Rózsa
- Dohány
- Kávé
- Domestos

A tanulók önállóan oldják meg a feladatot. Szólítsuk őket a tálcához, és szagoltassuk meg velük az illatokat egymás után. A tanulók feladata, hogy jelzőket, főneveket gyűjtsenek. Bármilyen hangulatot leírhatnak, amely az illat kapcsán eszükbe jut.

Az óra végén a tanulók önkéntes alapon olvassák fel, amiket leírtak. Beszéljük meg közösen, milyen illat milyen asszociációkat indít el bennük.

Kiemelt készségek, képességek

Kreativitás, érzelmek kommunikációja, asszociáció, emlékezet

Célcsoport/A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Egyéni munka

Módszerek

Eszközök

Füzet, toll, illatok

CSALÁDFA

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A meglévő információk rendszerezése a köztük lévő kapcsolatok azonosítása, ezek ábrázolása Garcia Marquez: <i>Száz év magány</i> című művéből a szeplők kapcsolathálójának és családfájának elkészítésével
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. második felének világirodalma Bohumil Hrabal művei
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Garcia Marquez Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókusza	Információrendszerezés és vizualizálás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladatot megoldhatjuk úgy is, hogy a tanulók használhatják a könyvet. Az ellenőrzésnél hasonlítsák össze egymás munkáját.

A munkát házi feladatként is elvégezhetik a gyerekek.

A megoldásban ismertetett vázlatot a nevek kihagyásával bemutathatjuk segítségül.

TÁMOGATÓ RENDSZER

<http://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9p:Buendia.gif#file>

MODULVÁZLAT

Tevékenység	Elkészíteni Garcia Marquez <i>Száz év magány</i> című művéből a szereplők kapcsolathálóját és családfáját
Tanári instrukciók	A feladatot frontális munkaformában kezdjük. A tanulók önállóan oldják meg a feladatot a munkafüzetben. Gyengébb képességű osztályban elvégezhetjük páros vagy kiscsoportos munkaformában is. A tanulók feladata, hogy felelevenítsék a <i>Száz év magány</i> című regényben olvasott szereplőket és kapcsolataikat. A feladat jó memóriát igényel, és fókuszál az aprólékos és figyelmes olvasás képességére. Gyengébb képességű osztályban a feladat megoldásához a tanulók használhatják a könyvet.
Kiemelt készségek, képességek	Információrendszerezés
Célcsoport /A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Egyéni munka
Módszerek	Családfakészítés
Eszközök	MUNKAFÜZET 11. feladat

MUNKAFÜZET

11. FELADAT

Készítsd el Garcia Marquez *Száz év magány* című művéből a szereplők kapcsolathálóját és családfáját!

RIPORT

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Irányított kérdésfeltevés gyakorlása interjúkészítéssel. A tanulók riportot készítenek Milan Kunderával és Márai Sándorral.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. második felének világirodalma George Orwell
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: Milan Kundera Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Kérdésfeltevés, empátia, értékelés-bírálat, véleményalkotás, szerepazonosulás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat megkezdése előtt gyűjtsünk össze közösen néhány kérdéstípust. Hívjuk fel a tanulók figyelmét, figyeljenek oda, hogy a szöveg reális, korhű legyen, valamint stílusában is homogén. Különböző időben, de egy ok miatt mindketten emigráltak, művészetükben a magas kultúra jelenik meg, a polihisztor műveltsége színezi írásaikat.

MODULVÁZLAT

Tevékenység	A tanulók riportot készítenek Milan Kunderával és Márai Sándorral.
Tanári instrukciók	<p>Osszuk az osztályt 2 csoportra. Mindkét csoport diákjai páros munkában végzik a feladatot. Az egyik csoport Kunderával, a másik csoport Máraival készít interjút. A tanulók választhatnak, melyik szerepet szeretnék eljátszani, a riportert vagy a szerzőt.</p> <p>A tanulók feladata, hogy eljátsszanak egy képzeletbeli riportot a szereplőkkel. Segítségül adhatunk néhány szempontot, kérdéstípust: Miért emigráltak? Mi a különbség emigráns létükben? (Amerika, Párizs) A magánélet hogyan vetül ki műveikben? (Márai – puritán polgár, Kundera – poligám szabadelvű) Ha most Budapestre látogatnának, hogyan látnák a várost? Milyen formában írnának róla: (Márai: napló – Kundera: esszé vagy regény)</p> <p>A riportok elkészítéséhez adjunk kb. 10 percet. Ha minden tanuló feltette a kérdéseit, és megfelelő választ kapott, beszéljük meg együtt, milyen különbségeket figyeltek meg a két szerző között, és lezárásként ismételjük át, amit a szerzőkről tanultunk.</p>
Kiemelt készségek, képességek	Kérdésfeltevés, empátia, értékelés-bírálat, véleményalkotás, szerepazonosulás
Célcsoport/A differenciálás lehetőségei	Egész osztály
Munkaforma	Kiscsoportos
Módszerek	Beszélgetés, szerepjáték
Eszközök	

MELYIK SZERZŐ A BARÁTOD?

MODULLEÍRÁS

A modul célja	Társismeret fejlesztése. Az osztálytársak és a szerzők „összepárosítása”
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. második felének világirodalma
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: év végi zárás Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Kérdésfeltevés, empátia, értékelés-bírálat, véleményalkotás, szerepazonosulás

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat igen összeszokott csapatokat és osztályközösséget igényel, ezért javasoljuk, hogy az év második felében játsszuk el!

MODULVÁZLAT

Tevékenység

A tanulók elmondják egymásról, melyik szerzőt gondolják a társuk barátjának.

Tanári instrukciók

Röviden ismételjük át az év során, milyen szerzőkkel foglalkoztunk. A tanulók gondolják végig, melyik szerző tetszett nekik, milyen képük alakult ki az alkotóról.

Az osztályt bontsuk 5–6 fős csoportokra. A felosztás lehet baráti társaságonként, de figyeljünk rá oda, hogy egymást jól ismerő gyerekek kerüljenek egy csapatba.

A csoportban mindenki elmondja, hogy egy-egy társát milyen szerző barátjaként tudná elképzelni. Soroljanak fel rá és a szerzőre egyaránt jellemző tulajdonságokat. A választások után alaposan beszéljük meg, miért éppen azt a szerzőt találták a másikhöz illőnek.

Kiemelt készségek, képességek

Kérdésfeltevés, empátia, értékelés-bírálat, véleményalkotás, szerepazonosulás

Célcsoport /A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Kiscsoportos

Módszerek

Beszélgetés, szerepjáték

Eszközök

NÉVBARKOCHBA

MODULLEÍRÁS

A modul célja	A tanult szerzők életrajzi adatainak és műveinek átláthatóságával a kérdésfeltevés, a sportszerűség, az együttműködés, az ismeretmozgósítás képességeit fejlesztjük.
Időkeret	15 perc
Ajánlott korosztály	12. évfolyam
Ajánlott megelőző és követő tananyag	A XX. sz. második felének világirodalma
Modulkapcsolódási pontok	Szűkebb környezetben: év végi zárás Tágabb környezetben: Magyar nyelv és irodalom
A képességfejlesztés fókuszja	Kérdésfeltevés, emlékezet, logika, sportszerűség, együttműködés

MÓDSZERTANI AJÁNLÁS

A feladat megoldásánál ügyeljünk arra, hogy valamennyi tanuló részese legyen a versenynek. A végén értékeljük az együttműködés módját, a sportszerűséget.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Istruzioni per l'uso 88 suggerimenti didattici per attività comunicative. Bonacci editore, Roma, 1994.

MODULVÁZLAT

Tevékenység

A tanulók barkochba játékot játszanak az év során tanult szerzők neveivel.

Tanári instrukciók

Minden tanuló írja fel négy szerző nevét egy-egy cédulára.

Osszuk a diákokat 3–4 fős csapatokra. A csapatok egymás között fognak versenyezni. Nagy létszámú osztály esetében 2–2 vagy 3–3 csapat versenyzik egymással.

Egyszerre több verseny is folyhat egymástól függetlenül. Gyűjtsük össze a cédulákat. Az egymással vetélkedő csapatok egy közös kalapba gyűjtik a már megírt cédulákat. Az egyik tanuló kihúzza egy cédulát, és a barkochba ismert szabályai szerint „beszél” a szerzőről. Egy kör egy percig tart, az alatt a játékos új és új cédulát húzhat, ha a csapata kitalálta az előzőt.

Ha a csapatok kitaláltak egy nevet, a cédula a csapaté lesz, ha viszont nem, a cédula visszakerül a kalapba. Ha egy játékos passzol, a cédulát a másik csapat rakja el.

A játékot az a csapat nyeri, aki a legtöbb cédulát, azaz pontot gyűjtötte össze.

Kiemelt készségek, képességek

Kérdésfeltevés, emlékezet, logika, sportszerűség, együttműködés

Célcsoport/A differenciálás lehetőségei

Egész osztály

Munkaforma

Kiscsoportos

Módszerek

Barkochba

Eszközök

Cédulák, toll, kalap